

*Shared Experience
Споделен опит*

ПАРАДИГМАТА СЕМИОТИКА – ЕЗИК – ДЕТЕ ПРИ 6 – 7-ГОДИШНИТЕ

Жоржетина Атанасова, Любимка Габрова

Детска градина „Калина“ – Плевен

Резюме. Авторите споделят опит за апробиран модел в образователно направление „Българския език и литература“ съобразно семиотичния подход за стимулиране интелектуалния и творчески потенциал на децата за интелигентен растеж при 6 – 7-годишните деца. Детето осъзнава себе си в системата от знакове и сигнали и се научава да ги използва с комуникативна функция. Моделирането се прилага като основен метод за стимулиране на образно-схематичното мислене у детето, а в последствие и на равнището на теоретично мислене.

Keywords: semiotic approach; reflection, modeling

Семиотиката, като наука за знаковите и сигналните системи и използването им за предаване на съобщения сред хората, която изучава знаците както поотделно, така и групирани в знакови системи, възниква в началото на XX век. Формално семиотиката се разделя на 3 дяла: семантика; синтактика; прагматика. Позитивните открития на семиотиката (Томас Хобс, Чарлз Сандърс Пърс, Фердинанд дьо Сосюр, Дж. Адисън, М.С. Каган др.) се интерпретират от различни философски позиции, методи, концепции, които детерминират семиотиката като иновация на времето, парадигма на съвременното знание.

Според семиотиката детето разбира какво може да се обозначи, анализира знакови средства по форма, създава различни кодове чрез моделиране. Всички информационни процеси – от животинската сигнализация до словесните езици или символите в науката, изкуствата и културата имат знакови средства и функции. Според Пърс всяка знакова ситуация има триадичен характер – знак, обект и интерпретатор.

В основата си семиотичният подход е опериране със знаково-символна информация в образователно направление „Български език и литература“, свързващо речевите задачи с процесите на кодиране и декодиране за повишаване на познавателната активност и реализиране на подготовката за огра-

мотяване на децата. По своята семантика и предназначение той корелира с рефлексивния подход в педагогическата технология. Боровенето със знаци и елементи от знакови системи още в предучилищна възраст е важна част от изграждането на комуникативна култура, която пък е основата на успешна социализация и подготовка за училище.

Ето защо си поставихме за цел:

Апробиране на модел при 6 – 7-годишните чрез образователно направление „Български език и литература“ съобразно семиотичния подход за стимулиране и насочване интелектуалния и творчески потенциал на децата за интелигентен растеж.

Задачите са ориентирани към:

1. *Роля на учителя* – провеждане на теоретично проучване и анализиране на практико-приложното състояние на проблема; създаване и апробиране на експериментален модел за функциониране при 6 – 7-годишните деца в условията на комуникативна дейност в основните и допълнителни форми на обучение; доказване ефективността от използването на предложения модел.

2. *Роля на детето* – активен, генериращ знания, партньор, субект, мислещ участник в процеса за анализиране на знакови средства по форма, създава различни кодове чрез моделиране и осъзнава какво може да се обозначи.

3. Създаване на позитивна *образователна среда*, която да формира качества при 6 – 7-годишните и да стимулира мотивацията към новата социална роля „ученик“.

Приема се, че ако в образователно направление „Български език и литература“ по време на обучението се апробира модел, съобразен със семиотичния подход за стимулиране говорните умения с интерактивни дейности, то 6 – 7-годишните деца ще усъвършенстват своите езикови компетенции, ще придобият умения за създаване на кодове чрез моделиране, ще придобият възприятие, при което става узнаване въз основа на по-рано придобити представи в зависимост от личния опит, ще станат носители на ценности в подготовката и готовността на детето за постъпване в училище. *Обект на изследването* е формиране на комуникативни и когнитивни умения чрез средствата и начините за овладяване процесите на кодиране и декодиране. *Очаквани резултати*: позвайки основните елементи на речта, децата на 6 – 7 години да развият своите речеви умения и да ги трансформират успешно, използвайки кодиране и декодиране. „Приема се за меродавно определението за знака като семиотичен термин, който се определя като „сетивно възприеман обект, който представя друг обект и носи информация за този обект“.

Значимостта на модела, както посочва И. Колева в програмата „Аз променям света“, е „да изгради у 6 – 7-годишните мотивация за постижение на основата на стимулираната асертивност в контекста на процеса на социализация. Реализацията на модела може да бъде осъществена само при прилагане

на субект-субектния подход между учител – родител – дете в условията на семейството и детската градина. Възрастният и детето са равностойни партньори в процеса на педагогическо взаимодействие. *Семиотичният принцип подчертава връзката между рефлексията, глобализацията на времето и неговата относителност. Детето осъзнава себе си в системата от знакове и сигнали. Научава се да ги използва с комуникативна функция. Моделирането се използва като основен метод за стимулиране на образно-схематичното мислене у детето, а в последствие и на равнището на теоретично мислене* (Koleva, 2017).

При 6 – 7-годишните деца семиотичният подход предполага поставяне на задачи за *моделиране* (познавателен метод, при който в даден момент вместо да се изследва определен обект или явление, се изследват други обекти или явления, част от свойствата на които в някакво отношение са сравними със свойствата на първите). В *педагогически аспект* това предполага: задачи за устно описание на познати обекти, явления и любими герои, създаване на образни модели с конструктор и рисунки, съчинения по познати теми (по опорни думи, картина, серия от картини, преживявания и др.); съчиненията по теми от човешките взаимоотношения, като стъпка в „интелектуалното моделиране“; в *психологически аспект* предполага *репродуктивно* моделиране – продукт на натрупания опит; *продуктивно* моделиране – изграждане на нов модел чрез самостоятелна творческа дейност.

Моделът на парадигмата семиотика – език – дете включва следните елементи: образователно направление БЕЛ; семиотичен подход; рефлексия; литературни произведения със своето жанрово разнообразие; дейности и упражнения в основни и допълнителни форми на обучение; игри в тяхната разновидност; изкуствата; празници, езикови и речеви компетенции на децата; репродуктивно и продуктивно моделиране; готовност за училище; интелигентен растеж.

Дизайнът на педагогическия процес включва следните елементи: цел – процес – дете – моделиране – компетенции – интелигентен растеж, подчинени на семиотичния подход. Моделът обуславя целта на обучението – развитие на автономна личност. Водещ е процесът на учене и „пътуването“ към знанието. Детето е в центъра на обучението. Чрез него то осъзнава „какво, какво означава“. Семиотичният подход дава пътя и компаса на детето за ориентиране в социалната и природна среда. Моделът отразява разбирането и подпомагането на детската индивидуалност като *култура на поведение, дейности, обичуване*.

Иновативността на използването на семиотичния подход при ОН БЕЛ се свежда до: стимулиране и насочване в правилна посока на интелектуалния и творчески потенциал на децата за прилагане на моделирането в ОН БЕЛ, като средство за интелигентен растеж.

В процеса на педагогическо взаимодействие се заложи на *методи и подходи*, които насърчават самостоятелността, творческите търсения и емоционалните преживявания на децата. Без да се променя образователното съдържание, предвидено в програмите, се приложи и модел съобразно: интелектуалните, възрастовите възможности и способности, потребности и интереси на децата, за да усъвършенстваме техните речеви умения, дейности и комуникативни компетенции.

Апробирането на модела в педагогическото взаимодействие потвърди схващането, че *литературните произведения* стимулират комуникативните умения у детето. Комуникацията е обмен на информация и когато непосредственият опит стане обект на комуникация, ние превръщаме нещо от натура (природно, дадено) в култура (знаково, създадено). „Според семиотичната си основа *текстовете се делят на езикови* (роман, писмо, устен разказ и пр.), *неезикови* – визуални (картина, карти, ням филм, танц и пр.), акустични (звук-ков сигнал, музикални пиеса и пр.) смесени (комикси, звуков филм, песен, опера и пр.)¹⁾.

Дейностите и упражненията, свързани с развитието на речта (*разпознаване, назоваване, конструиране*), стимулират общуването, социализацията и ценностна (действаща и познавателна) ориентация на децата при слушане, говорене, подготовка за графичните знаци и семантичната роля на думата, насърчават дейности, свързани с разпознаване и конструиране на основните граматични единици и структури: звук, дума, изречение, текст.

Игрите („Намери и запомни“, подреждане на пъзели, лото за откриване на част от цяло изображение, „Измисли сам“, „Четене“ по картина; и др.) и *изкуствата* (музика, изобразително изкуство, балет, театър,) са ефективно *средство* за: обогатяване на детската реч; насърчаване интереса на децата към значението на думите; стимулиране на интереса към книгите и слушането на кратки художествени текстове; водене на диалог и участие в него; използване на точен речник и стимулиране на детето в процесите на говорене и слушане.

Ефективни форми, които са приложени успешно в педагогическото взаимодействие, са *ателие и център по интереси*, свързани с развитие на речевите умения при 6 – 7-годишните деца. В тях децата развиват общи и специални способности съобразно семиотичния подход. Важни елементи при тези форми са името (например, ателие „Любими приказки“, „Европейски приказки“, „Сладкодумка“, „Бърборино“, „Новини“, „Репортери“, „Край огнището с баба“ и др.), което определя вида; символът, знаковата система в интериора, девиза на децата, посещаващи ателието, знаме, организация на педагогическата среда, познавателно съдържание и др. Центровете са съобразени с интересите на децата за деня, седмицата и месеца. При тях не се изисква траен интерес към дейностите, а речевите способности се стимулират с внасянето на нови материали в центъра, предлагане на нови техники, образци и др. (Koleva, 2017).

Постигането на очакваните резултати се реализира в минимум три педагогически ситуации седмично, както и в допълнителните форми в следобеден режим²⁾. Създаденият авторов инструментариум (приложение 1) и апробиран модел, подчинен на семиотичния подход, дават основание за следните изводи и обобщения:

1. Моделът способства за формулиране на следната теза: изграждане на единен теоретичен модел за знанието и глобалната идея за околния свят през погледа на детето: *интереси на детето (какво иска да знае); практически умения; каква представа изгражда детето за себе си като знаещо (знанието за себе си, през емоционалното съпреживяване на другите за него).*

2. Приложените методи: педагогически експеримент; наблюдение; анализ на теоретични източници; за изследване на възприятията и речеви представи; за диагностика на комбинативното и вариативно мислене на децата; потвърдиха тяхната ефективност при семиотичния подход за формиране на автономни и инициативни личности, способни да работят съвместно и владеещи базови компетентности, необходими за постъпване в първи клас.

3. Постигането в значителна степен на целта (апробиран семиотичен подход), при която детето е активен субект, потвърждава хипотезата на изследването, дава основание да се смята, че *инструментариума: състави описателен текст; огласи, разкажи, състави изречение или кратък текст, фонеман анализ на словоформи; оцвети; отговори на въпрос; реши задачата; драматизирай, постави знак, огради елемент, свържи, повтори, довърши; разгледай, открий разликите и др.*, е полезен от теоретико-практическа гледна точка.

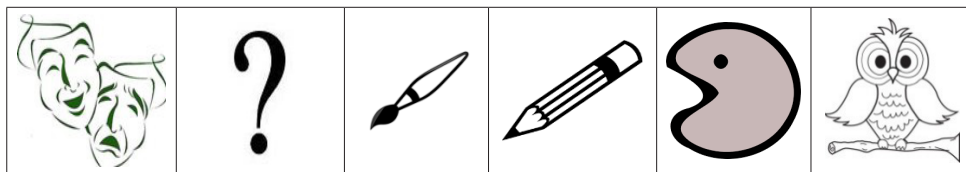
4. Моделът способства за повишаване качеството на образованието – ориентираност към детето; ориентираност на обучението към постигане на резултати; насърчаване на обмена на добри практики между отделните детски градини;

5. Устойчивостта на семиотичния подход се изразява в универсалната му приложимост: в различни режимни моменти от живота на децата; интегрира образователни направления; може да се използва от учители, родители и деца; обогатява развитието на педагогическата практика.

Необходимостта от мултиплициране на апробирания модел се детерминира, тъй като:

- прилага образователен подход, който подпомага интелигентния растеж на децата;
- допринася за изграждане на творчески, мислещи, можещи и инициативни личности;
- повишава качеството на образователния процес при 6 – 7-годишните и готовността им за училище;
- стимулира кариерното развитие на съвременния учител;

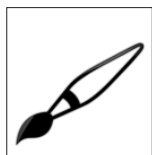
Приложение 1

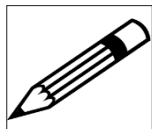
Драматизирай

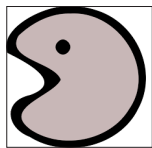
Отговори на въпрос, реши задачата

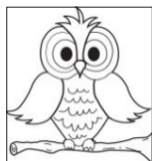
Оцвети

Постави знак, огради елемент, свържи, повтори, довърши

Огласи , кажи, разкажи, състави изречение, състави кратък текст, фонемен анализ на словоформи

Състави описателен текст, повествователен текст, текст разсъждение, мисли, измисли

NOTES/БЕЛЕЖКИ

1. Атанасова, Ж. Интеркултурното образование в предучилищна възраст върху примера на действията кодиране, декодиране и преоткриване на изобразителни знаци в някои празници“, София, 2008.
2. Наредба № 5 от 03.06.2016 г. за предучилищното образование Обн. ДВ, бр. 46 от 17.06.2016 г., в сила от 01.08.2016 г. Издадена от министъра на образованието и науката.

REFERENCES/ЛИТЕРАТУРА

- Koleva, I. (2017). *Az promenyam sveta*. Sofia: Veles [Колева, И. (2017). *Аз променям света*. София: Велес].

PARADIGM SEMIOTICS - LANGUAGE - CHILD IN 6-7 YEAR OLDS

Abstract. The authors share their experience for a tested model in the Bulgarian Language and Literature educational field according the semiotic approach for stimulating the intellectual and creative potential of children for smart growth in 6-7 year olds. The child realizes itself in a system of signs and signals and learns to use them with a communicative function. Modeling is used as a main method for stimulating the figurative and schematic thinking of the child, and later at the level of theoretical thinking.

✉ **Ms. Jorjetina Atanasova**
Ms. Liubimka Gabrova
Kindergarten “Kalina”
Pleven, Bulgaria
E-mail: jorjetina@abv.bg